

Kinowska, Małgorzata / Dybiec, Julian

Zebrania Pracowni Historii Nauk Społecznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 21/4, 801-803

1976

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



ZAKŁAD HISTORII NAUKI, OŚWIATY I TECHNIKI

Z DZIAŁALNOŚCI RADY NAUKOWEJ

W dniu 24 maja br. odbyło się posiedzenie, na którym analizowano rozwój kadry naukowej oraz perspektywy przyszłej działalności Zakładu (sformułowane m.in. w nowym 5-letnim planie naukowym). Członkowie Rady wyrazili jednomyślnie poparcie dla wniosku o przekształcenie Zakładu w Instytut Historii Nauki, Oświaty i Techniki.

Odbyło się kolokwium habilitacyjne dr Z. Wardęskiej, która przedłożyła rozprawę pt. *Teoria heliocentryczna w interpretacji teologów XVI wieku* (recenzenci: doc. L. Kuc, prof. E. Rybka, doc. S. Tworek). Rada podjęła uchwałę nadania dr Z. Wardęskiej stopnia doktora habilitowanego.

Powołano komisję ds. przewodu habilitacyjnego dra W. Rolbieckiego, który przedstawił rozprawę *Akademie włoskie w latach 1454—1667. Początek towarzystw naukowych jako typu instytucji*. W skład komisji weszli: prof. P. Czartoryski, prof. J. Dobrzycki, prof. R. Wroczyński.

Otwarto przewod doktorski mgr J. Chodakowskiej (temat: *Rozwój szkolnictwa wyższego w PRL w latach 1944—1951*), powołując prof. J. Miąso na promotora.

J. S.

ZEBRANIA PRACOWNI HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

1

Dnia 27 marca 1976 r. mgr Joanna Jarzęcka przedstawiła koncepcję pracy doktorskiej pod roboczym tytułem: *Polonika w lipskim czasopiśmie naukowym „Neue Zeitungen von gelehrten Sachen” (1715—1784)*. Zamierzeniem autorki jest ukazanie, czy i w jakim zakresie oraz w jaki sposób upowszechniano wiadomości o Polsce w świetle analizy jednego z najpopularniejszych XVIII-wiecznych niemieckich czasopism ogólnonaukowych. Ponieważ praca będzie się opierała na analizie poloników, referentka podała własne rozumienie tego pojęcia.

Przechodząc do omówienia konstrukcji pracy mgr Jarzęcka przedstawiła plan zawartości sześciu rozdziałów. Następnie przedstawiła dokładniej treść rozdziału pierwszego, obrazującego początki czasopiśmiennictwa w Niemczech, nie ograniczając się tylko do omówienia rozwoju czasopism naukowych, lecz obejmując wszystkie ich rodzaje. Referentka podzieliła je na 4 grupy: a) czasopisma ogóln-

nonaukowe, b) historyczne, c) teologiczne, d) „zabawiająco-pouczające” i moralne. Mgr Jarzęcka przeprowadziła następnie charakterystykę poszczególnych grup pod względem liczebności, częstotliwości ukazywania się, profilu tematycznego i adresata.

W żywej dyskusji, która wywiązała się po referacie, dr R. Ergetowski wysunął pewne sugestie odnośnie definicji „polonikum”. Jego zdaniem, tematyka powinna być głównym kryterium wyróżniającym polonika. Podobne stanowisko zajął doc. T. Nowak. Ponadto uznał on za konieczne, aby w rozdziale wstępnym omówić również ówczesną sytuację w Polsce i polsko-niemieckie stosunki kulturalne, a w szczególności naukowe. Mgr W. Grębecka wyraziła sugestię, aby rozdział wstępny nie był zanadto obszerny. Z punktu widzenia konstrukcji całej pracy byłoby bowiem niekorzystne, gdyby rozdział ten przytłaczał dalsze jej części, które mają zawierać wyniki własnych badań autorki. Opinię tę podzielili również dr E. Tomaszewski. Ponadto wyraził on pogląd, iż w rozdziale wstępnym należałoby ukazać związki zachodzące między rozwojem czasopiśmiennictwa a sytuacją polityczną i gospodarczą w Niemczech i wyjaśnić zjawisko efemeryczności znacznej części czasopism. Dr Tomaszewski zwrócił również uwagę na dużą wartość informacji o nakładach poszczególnych periodyków. Dane te umożliwiają nie tylko określenie zasięgu społecznego oddziaływania czasopiśmiennictwa, ale również orientację w podstawach materialnych wydawnictw czasopiśmiennych. Dr K. Bartnicka wskazywała na celowość przebadania wpływu ośrodków polonijnych w Niemczech na zainteresowanie problematyką polską w czasopismach niemieckich.

Wypowiedź doc. I. Stasiewicz-Jasiukowej miała charakter podsumowujący. Zdaniem jej można utrzymać zasadniczy schemat wstępu, z zastrzeżeniem, iż po ukończeniu pracy zostanie on stosownie do potrzeb całości wyposażony w elementy naświetlające zarówno sytuację w ówczesnej Polsce, jak i w Niemczech oraz polsko-niemieckie stosunki kulturalne.

Małgorzata Kinowska

2

W dniu 9 kwietnia 1976 r. odbyło się pod przewodnictwem doc. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej zebranie robocze autorów przygotowującej do druku pracy zbiorowej *Dzieje nauczania historii nauki i techniki w Polsce*. Przedyskutowano na nim podstawowe założenia opracowywanej książki. Ustalono zakres tematyczny i chronologiczny planowanej publikacji, która ma traktować przede wszystkim o nauczaniu historii nauki i techniki w szkołach średnich i wyższych od okresu staropolskiego do czasów współczesnych. Od tego zakresu odbiegać będzie nieco studium doc. Tadeusza Bieńkowskiego pt. *Dzieje nauki i cywilizacji w edukacji historycznej w Polsce do roku 1773*, poświęcone nie tylko nauczaniu, ale i innym formom edukacji poprzez różnego typu ówczesne wydawnictwa. Nieco odmienny charakter będzie też miała praca dra Stefana Zameckiego pt. *Rola Poradnika dla samouków w upowszechnianiu nauki i techniki*. Pozostałe rozprawy dotyczyć będą wyłącznie szkolnego nauczania historii nauki i techniki. Są to prace: doc. Czesława Majoraka — *Historia nauki i historia techniki w szkołach Komisji Edukacji Narodowej (1773—1795)*; doc. Ryszarda Wołoszyńskiego — *Historia nauki i historia techniki w szkolnictwie polskim w latach 1795—1830*; doc. Zbigniewa Wójcika — *Historia nauki i techniki w szkolnictwie polskim w latach 1831—1863*; dra Juliana Dybca — *Nauczanie historii i techniki na ziemiach polskich w latach 1864—1918*; dra Jerzego Różewicza — *Nauczanie historii nauki i techniki w szkolnictwie wyższym w okresie międzywojennym*; dra

Józefa Wojakowskiego i doc. Zbigniewa Wójcika — *Nauczanie elementów historii nauki i techniki w szkołach średnich okresu międzywojennego*; doc. Ireny Stasiewicz-Jasiukowej — *Nauczanie historii nauki i techniki w szkołach wyższych PRL*; doc. Czesława Majoraka — *Nauczanie historii nauki i techniki w szkołach średnich PRL*. Ustalono orientacyjnie, iż w ramach wyżej wymienionych artykułów problematyka ich będzie ujmowana według typów szkół i dyscyplin naukowych. Na następnych zebraniach omawiane będą kolejno rozprawy gotowe do druku w omawianym tomie.

Julian Dybiec

ZEBRANIE PRACOWNI HISTORII ORGANIZACJI NAUKI

W dniu 28 czerwca 1976 r. odbyło się posiedzenie, na którym omawiano pracę doc. Tadeusza Alek-Kowalskiego, poświęconą kształtowaniu się form organizacyjnych nauki w XIX i XX wieku. Ukazała się ona w druku jedynie we fragmentach¹.

Dyskusja ujawniła kontrowersyjny stosunek do wyników badań autora, a głównie do założeń metodologicznych pracy. Prezentując socjologiczny punkt widzenia w studiach nad nauką, autor nie nawiązał bezpośrednio do współczesnego dorobku socjologii nauki, a z drugiej strony egzemplifikacje historyczne wydawały się przypadkowe. Dlatego też uczestnicy dyskusji (doc. Z. Kowalewski, dr W. Rolbiecki, dr E. Tomaszewski, doc. J. Sulowski, dr B. Jaczewski, mgr W. Osińska) wysuwali wątpliwości, w jakim stopniu praca prezentuje punkt widzenia współczesnej socjologii nauki, a jakie elementy można zaliczyć do historii nauki. Autor zgodził się z tymi wypowiedziami, które podkreślały, iż kryteria metodologiczne warsztatu historycznego nie zostały w pracy ukazane.

W drugiej części posiedzenia dr Bohdan Jaczewski przedstawił propozycje prowadzenia systematycznych studiów i przygotowania publikacji na temat współzależności między politycznymi determinantami działalności naukowej, a jej organizacją i funkcjonowaniem. Władza polityczna — zarówno w Polsce, jak i w innych krajach — posługiwała się swoistym stereotypem (obrazem) nauki, a poszczególne partie polityczne oraz ideologie społeczno-polityczne odnosiły się do wiedzy naukowej i badań naukowych, do uczonych i instytucji naukowych (stowarzyszeń i placówek) bądź z pełną lub ograniczoną aprobatą, bądź z niechęcią. Z drugiej strony każdy pracownik nauki, będąc członkiem społeczeństwa, jest mniej lub więcej zaangażowany w życie polityczne, co wpływa na kształtowanie stereotypów o roli badacza w życiu politycznym. Tematyce tej postanowiono poświęcić odrębne posiedzenie.

Zdzisław Kowalewski

POSIEDZENIE ZESPOŁU HISTORII NAUKI XIX WIEKU

Trudno jest oddać wszystkie rysy charakterystyczne osobowości twórczej, zwłaszcza gdy bierze się pod uwagę osobowość o zainteresowaniach tak wielostronnych i nietypowych. Tę ocenę w całej pełni można odnieść do działalności Ignacego Radlińskiego, któremu poświęcone zostało posiedzenie Zespołu w dniu

¹ Tadeusz Alek-Kowalski: *Rozwój form organizacyjnych nauki XIX i XX w. Toruń 1974. Uniwersytet im. Mikołaja Kopernika.*